

MALTA

QORTI TA' L-APPELL

**ONOR. IMHALLEF
PHILIP SCIBERRAS**

Seduta tat-23 ta' Gunju, 2004

Appell Civili Numru. 514/2002/1

Atlas Insurance Agency Limited fil-kwalita' taghha ta' agent tas-socjeta' estera AXA Insurance plc kif surrogata fid-drittijiet tal-assikurat taghha Foster Clarks Products Limited abbazi tal-polza tal-assigurazzjoni u tal-ligi u b'nota tas-17 ta' Mejju 2004 Atlas Insurance Limited assumiet l-atti minflok Atlas Insurance Agency Limited fil-kwalita' taghha ta' agent tas-socjeta' estera AXA Insurance plc.

VS

Gollcher Company Limited bhala agenti f'Malta tas-socjeta' estera Contship Containerlines Ltd.

Il-Qorti,

Fil-25 ta' Settembru 2003 il-Qorti Civili tal-Magistrati ppronunzjat is-segwenti sentenza fl-ismijiet premissi:-

“Il-Qorti,

Rat l-avviz fuq indikat datat is-27 t'Awissu tas-sena 2002 li permezz tieghu s-socjeta' attrici nomine sejhet lis-socjeta' konvenuta nomine quddiem din il-qorti sabiex tghid ghalix m'ghandhiex tkun ikkundannata:

1. Thallas is-somma ta' tlett elef tlett mija u tmenin Lira Maltin, (LM3,380), rapprezentanti “survey fee” u l-valur ta' hsara illi saret f'merkanzija illi giet impurtata Malta mis-socjeta' konvenuta nomine, liema merkanzija kienet tappartjeni lis-socjeta' assigurata tas-socjeta' attrici, Foster Clarks Products Limited u kienet ingabet Malta fuq il-vapur CMA CGM Voltaire li wasal Malta fl-20 ta' Settembru, tas-sena 2001. Illi ai termini tal-polza ta' assigurazzjoni, is-socjeta' attrici hallset lill-assigurata taghha l-valur tal-merkanzija danneggjata u cioe s-somma ta' Lm6,880, izda bl-iskop illi timminimizza d-danni s-socjeta' attrici rnexxielha tbiegh il-merkanzija danneggjata ghas-somma ta' Lm3800. Illi d-danni gew kkawzati unikament bhala rizultat tat-traskuragni, negligenza u imperizja da parti tas-socjeta' konvenuta nomine jew ta' nies inkarigati minnha, u ghalhekk l-istess socjeta' nomine ghandha taghmel tajjeb ghall-imsemmija danni, inkluz s-“survey fees”;

2. Bl-imghax mid-data tal-pagament u bl-ispejjez kontra l-konvenuti li minn issa jibqghu ngunti ghas-subizzjoni taghhom;

Rat in-nota ta' l-eccezzjonijiet datata l-11 ta' Settembru tas-sena 2002 li permezz taghha s-socjeta' konvenuta ecceppiet is-segwenti:

1. Illi t-talbiet attrici huma nfondati fil-fatt u fid-dritt statne illi huma m'humix responsabbli ghall-hsarat u/jew nuqqasijiet lamentati;

2. Illi subordinament u minghajr pregudizzju tal-premess, kwalunkwe ammont ta' danni li jista' jigi liwkidat favur l-atturi ghandu jigi limitat ai termini tal-

Kopja Informali ta' Sentenza

klawsoli u kondizzjonijiet vigenti fil-polza ta' kariku relattiva li jirregolaw il-garr ta' merkanzija de quo;

3. Salvi eccezzjonijiet ulterjuri;

Rat il-verbal datat it-8 t'Ottubru tas-sena 2002 li permezz tieghu l-Magistrat li kien qed jippresjedi din l-istess qorti, ghar-raguni hemm premessa, astjena milli jiehu konjizzjoni ulterjuri tal-kawza u ordna li l-atti jintbaghtu lir-Registratur tal-Qorti sabiex il-kaz jigi assenjat lill-istess qorti diversament preseduta;

Illi wara li l-istess kawza giet regolarment assenjata mill-gdid lil din il-qorti kif presjeduta, (ara fol 11), din ghaddiet ghall-prosegwiment tal-kaz;

Semghet ix-xhieda prodotta;

Rat id-dokumenti esebiti;

Semghet it-trattazzjoni orali tar-rapprezentanti legali tal-partijiet;

Ikkunsidrat:

Illi l-fatti li taw lok ghall-procedura odjerna jistghu jigu sintetikament kompilati bil-mod segwenti:

1. Illi f'Ottubru tas-sena 2001 is-socjeta' Foster Clarks Production Limited importat konsenja zokkor konsistenti f'sitt (6) "containers";

2. Illi din il-konsenja kienet importata f'Malta fuq il-vapur Voltaire li dahal Malta fl-20 ta' Settembru tas-sena 2001;

3. Illi l-konsenja twasslet fil-fabbrika ta' Foster Clarks f'San Gwann;

4. Illi meta din il-konsenja "containers" infethet instab li f'zewg (2) "containers" minnhom kien hemm l-ilma ma l-art u meta z-zokkor beda jinhatt, diversi

Kopja Informali ta' Sentenza

xkejjer minnu nstabu mxarbin u invazati bin-nemel u konsegwentement dawn il-konsenji partikolari ma kienux tajbin ghall-uzu stipulat;

5. Illi meta nghata l-allarm, gew fuq il-post diversi esperti u rapprezentanti kemm tas-socjeta' assikurattiva kif ukoll tas-socjeta' li effettwat il-garr ta' l-istess merkanzija sabiex dawn ikunu jistghu jaghmlu d-debiti verifiki taghhom;

6. Illi in segwitu, wara li effettwat d-debita ricerka, is-socjeta' attrici nomine effettwat il-pagament ta' tlett elef tlett mija u tmenin Lira Maltin (Lm3,380.00,0), valur tal-hsara fil-merkanzija riskontrata u ta' pagamenti u negozjati ohra ancillari biex jigi stabbilit il-quantum dovut indikat fl-avviz odjern, u wara li l-istess socjeta' giet debitament surrogata fid-drittijiet tas-socjeta' importatrici fuq riferita, ittiehdet il-procedura odjerna;

Ikkunsidrat:

Illi skond il-polza tal-karigu prezentata in atti jirrizulta li l-“containers” in dizamina tghabbew regolarment;

Ikkunsidrat:

Illi ghalhekk jirrizulta assodat li s-socjeta' konvenuta nomine bhala socjeta' agenti ghas-socjeta' estera “Contship Containerlines Ltd” li ghabbiet il-konsenja in dizamina mhux biss tassumi l-personalita' tal-istess socjeta' estera, izda tassumi wkoll ir-responsabbilitajiet kollha ghan-nuqqasijiet li l-istess socjeta' estera' eventwalment tinstab responsabbli ghalihom;

Ikkunsidrat:

Illi l-analizi ta' l-espert tal-“containers” li d-deposizzjoni tieghu hi riprodotta a fol 90 et seq tal-process ma timmeritax l-avall ta' din il-qorti stante li tirrizulta li kienet wahda mhux biss spiccattiva izda superficjali wkoll;

Ghaldaqstant, din il-qorti filwaqt li tirrespingi l-eccezzjonijiet tas-socjeta' konvenuta nomine, takkolji t-talbiet tas-socjeta' attrici nomine u tikkundanna lis-socjeta' konvenuta Gollcher Company Limited bhala agenti f'Malta tas-socjeta' estera "Contship Containerlines Ltd" biex thallas lill-istess socjeta' attrici nomine s-somma ta' tlett elef tlett mija u tmenin Lira Maltin (LM3,380.00,0), bl-ispejjez skond il-ligi."

Is-socjeta' konvenuta, agenti lokali tal-vettural, hassitha aggravata b'din id-decizjoni u talbet ir-revoka taghha. L-aggravji taghha huma hekk bazati:-

1. Is-sentenza appellata tikkontjeni nuqqas totali tal-principji li jirregolaw l-oneru tal-provi, kif ukoll nuqqas totali ta' apprezzament ta' certi klawsoli inkorporati fil-polza tal-kariku. Hi tikkontendi li kien inkombenti fuq is-socjeta' attrici li tipprova x'kien l-istat tal-merkanzija fil-mument li din giet fdata fil-kustodja tat-trasportatur, u fil-mument li giet konsenjata lir-ricevitur;

2. Is-sentenza appellata, apparti li naqqset milli tezamina l-portata ta' certi klawsoli importanti, naqqset ukoll li taghti konsiderazzjoni lill-fatt tal-"package limitation" stabbilit fl-Artikolu 18 tal-polza.

Minn ezami tal-atti processwali din il-Qorti ssib li huwa lecitu li tistqarr illi s-sentenza appellata tippekka kemm fin-nuqqas ta' konsiderazzjoni ta' dawk il-klawsoli li fil-materja agitata kellhom jircievu debita attenzjoni, kif ukoll tiddifetta in kwantu naqset milli takkorda approfondiment lill-principju tal-oneru tal-provi. Jidher in effetti li l-ewwel Qorti illimitat ruhha biex b'mod superficjali tasserixxi illi gjaladarba l-containers tghabbew regolarment ergo, u "quod erat demonstrandum," il-vettural assuma r-responsabilita' kollha tan-nuqqasijiet. Certament, fil-fehma ta' din il-Qorti, il-materja kienet timmerita analizi izjed akkurata minn din is-semplici motivazzjoni.

Forsi jkun jixraq ghall-ahjar esposizzjoni tal-principji li jghoddu ghall-kaz illi jigu replikati fil-qosor il-fatti saljenti:-

Kopja Informali ta' Sentenza

1. Skond Gordon Gafa` (fol 19) Assistant Sourcing Manager tas-socjeta` mportatrici Foster Clark Products Ltd, din is-socjeta` mportat f'Malta permezz tal-vapur "Voltaire", sitt containers kontenenti xkejjer taz-zokkor ad uzu tal-produzzjoni taghha;
2. Il-vapur wasal Malta fl-20 ta' Settembru 2001. Wara l-iskarikar il-containers ittellghu fil-fabbrika tas-socjeta` mportatrici msemmija fejn gew mahzuna fil-bitha. Iz-zewg containers li fihom nstab xi ilma, oltre n-nemel, infethu rispettivament fil-11 ta' Ottubru 2001 u fis-17 ta' Ottubru 2001. Skond Emanuel Gatt (fol 69), l-istorekeeper, is-sigilli tal-containers kienu ntatti;
3. Saret spezzjoni tal-kontenut tal-merce, gew ittestjati xi kampjuni, u gew redatti survey (fol 34) u rapporti tal-ezami analitiku kondott fil-laboratorju tas-socjeta` mportatrici (fol 83);
4. Saret ukoll inspection tal-containers u skond John Muscat (fol 90), Technical Manager tad-ditta Marcon, nstab li dawn ma kellhom l-ebda difett. Ara rapport tieghu a fol 92. Fil-fatt jinsab precizat illi l-containers kienu f'kondizzjoni perfetta u ma kellhom l-ebda sinjali vizibbli ta' skular ta' ilma. Dan hu konfermat fil-condition report (fol 86) tax-xhud Oliver Losco, surveyor inkarigat mis-socjeta` konvenuta;
5. Jirrizulta li l-istivar tal-merce gewwa l-containers saret mid-ditta fornitrici estera tas-socjeta` mportatrici. Ara deposizzjoni tal-precitat xhud Gordon Gafa` (fol 20);
6. Skond Brian Valenzia (fol 26) tas-socjeta` assikuratrici attrici l-kwantum tal-hsarat kien ilahhaq sitt elef tmien mija u tmenin lira (Lm6880) li minnhom gew irkuprati tliet elef u tmien mitt lira (Lm3800) meta l-partita avarjata nbieghet lil terzi.

Premessi dawn il-fatti, ghandu jigi osservat illi, kif pacifikament akkolt, fil-kamp marittimu u l-ligijiet li jirregolaw it-trasport ta' merce minn destinazzjoni ghall-ohra jikompreni, di solitu, tliet fazijiet distinti. Jigifieri l-

fazi anterjuri ghat-taghbija tal-merce abbord il-vapur, il-fazi relattiva ghat-trasport bil-bahar, u l-fazi posterjuri ghall-iskarikazzjoni tal-merce minn fuq il-vapur. Dawn it-tliet fazijiet huma sew regolati bil-Konvenzjoni ta' Brussels, 1924, ahjar maghrufa bhala l-Hague Rules, kodifikati fil-ligi taghna fil-Kap 140: Att dwar il-Garr ta' Merkanzija bil-Bahar. Mal-precitati fazijiet huma abbinati disposizzjonijiet partikolari tal-Konvenzjoni msemmija. Hekk per eżempju mal-ewwel u t-tielet fazi huwa espressament konċepit d-dispost ta' l-Artikolu 7 li jikkontempla li l-partijiet kontraenti jistghu jidhlu fi ftehim jew jimponu kondizzjonijiet, rizervi, ezenzjonijiet "as to the responsibility and liability of the carrier of the ship for the loss or damage to, in connection with, the custody and care and handling of goods prior to loading on, and subsequent to, the discharge from the ship on which the goods are carried by sea". Kwantu ghal fazi tat-trasport proprju bil-bahar jsib applikabilita` dak dettat fl-Artikolu 3 tal-istess Hague Rules, inter alia, li "the carrier shall properly and carefully load, handle, stow, carry, keep, care for, and discharge the goods carried" (subsection 2).

Affermati dawn il-preliminari, l-prova tat-taghbija fuq il-vapur hi kostitwita mill-polza tal-kariku. Dan kif ahjar precizat fl-Artikolu 325 tal-Kodici tal-Kummerċ (Kap 13) li a propozitu jiddisponi li "l-polza tal-karigu taghmel prova bejn il-partijiet kollha nteressati fit-taghbija, kif ukoll bejniethom u l-assiguratur, bla hsara ta' prova kuntrarja". Fil-kaz in ezami din il-polza, rilaxxjata mis-socjeta` Contship Containerlines Ltd, hi dik sebta a fol 98.

Bhala norma dawn il-poloż jikkontjenu t-termini u l-kondizzjonijiet li jghoddu ghall-garr partikolari. Il-polza in kwestjoni mhiex nieqsa minnhom u tevidenzja, bl-inseriment fiha ta' klawsoli specifici, l-modalitajiet regolanti t-trasport. Huwa bil-wisq naturali illi mill-kontenut u l-portata ta' dawn il-klawsoli jiddependi l-oneru probatorju li jispetta lill-partijiet. Dan anke ghaliex dawn l-istess klawsoli jikkrejaw minn natura taghhom certi presunzjonijiet kostitwenti regoli ta' prova. Li jfisser allura illi f'materji ta' marine cargo claims id-distribuzzjoni tal-

oneru tal-provi hi fir-realta` aktar kompleksa minn dik tal-materji ordinarji ohrajn, civili jew kummercjali.

B'illustrazzjoni, kif regolarment insibu fil-maggor parti tal-poloż, meta insibu l-klawsola stampata "shipped in good order and condition", "si deve presumere che la merce si stata ricevuta a bordo in buone condizioni perche` il capitano e` responsabile dei danni avvenuti alla merce caricata" (**Kollez Vol. XXIV pl p995**) u allura hu mistenni li l-merkanzija tigi skarikata fl-istess kondizzjoni tajba ("**Wilfred Mamo et noe -vs- Paul Mifsud et noe**", Appell Kummercjali, 5 ta' Gunju 1987). Naturalment din il-presunzjoni hi wahda "juris tantum" u tammetti l-prova kuntrarja li f'kaz bhal dan hi nkombenti fuq il-vapur.

Issa fil-kaz taht skrutinju s-socjeta` appellanti tistrieh maggorment fuq il-portata tal-klawsoli "said ta' contain" u "shippers load, stow and count" indikata fl-ispec sheet (fol 46). Il-kondizzjoni 7 (b) tal-polza tal-kariku tispjega, mbaghad, li dawn il-klawsoli jfissru "that the goods were loaded, packed or stuffed by the Merchant, and all description of such goods (including marks and numbers, and kind of packages, description, quantity, quality, weight, measure, nature, kind, value, or any other particular) are furnished by the Merchant and have not been checked by the carrier".

Gja qabel is-sentenza riportata a **Vol XXV pl p854**, citata mis-socjeta` appellanti, kien gie deciz illi "la clausola" dice essere" apposta in una polizza di carico opera a favore del capitano fino a prova contraria che la quantita della merce resa e consegnata sia presumibilmente da ritenere la stessa che gli venne caricata" – "**Negte Rosario Zammit noe vs- Capt. Vincenzo Paciello**", Appell Kummercjali, 1 ta' Gunju 1863 (**Kollez Vol II pagna 596**). Dan japplika wkoll fil-kaz tal-klawsola l-ohra "shipper stow, load and count" li maghha ghandha rabta. Ara "**Stephen Conti noe -vs- Joseph Apps noe**", Appell, 27 ta' Jannar 1997.

Huwa desumibbli mis-suespost illi l-piz tal-prova tal-kwantita` jew tal-piz tal-merce hu mixhut fuq l-

ispedizzjonier jew ir-ricevitur taghha. Dan isib riskontru fil-logika illi gjaladarba l-vettural ma immiskjax ruhu fl-istivagg tal-merce fil-containers, il-prova tal-kwantita` ma tinkombix fuqu. Huwa rceva taht il-kontroll u kustodja tieghu containers maghluqa u ssigillati. U allura l-prova tal-kwantita` jew irjus tal-merce tispetta lill-ispedizzjonier jew lir-ricevitur u mhux lit-trasportatur.

In effetti, l-klawsoli in diskussjoni hekk vinkolanti fuq il-partijiet (**Kollez Vol XXIV pl p995**) huma intizi biex joffru protezzjoni lill-vettural. Dan ghar-raguni li hu ma jkunx involva ruhu fl-operazzjoni tal-istivagg tal-merce fil-container.

Minn dan jtnissel b'egwal raguni illi l-ispedizzjonier jew ir-ricevitur iridu jfornu prova tal-kwalita`, stat u kondizzjoni tal-merkanzija meta din giet hekk stivata fil-containers. Mhux bizzejjed allura li r-ricevitur jiddemostra x'kien l-istat tal-merce fil-mument tar-recezzjoni taghha meta din ghaddiet fil-pussess tieghu izda jrid juri sodisfacentement illi dan l-istess stat ma jikkorrispondiex ghall-istat fil-mument tal-istivagg fil-containers. Dan ghaliex huwa proprju hu li jkun qed jallega u jattribwixxi htija fil-vapur u allura jehtieglu li jipprova fatti kostitwenti l-kawza tat-telf jew tad-dannu f'rapport man-negligenza attribwita minnu lill-vapur. Huwa biss meta jirnexxielu jaghmel dan illi l-piz tal-prova jisposta ruhu fuq il-vapur biex dan jiddemostra, b'konvinzjoni, illi t-telf jew dannu ma kienx dovut ghan-negligenza tieghu, anke, per ezempju, billi juri li d-dannu hu l-effett tal-vizzju fil-haga jew minhabba forza magguri jew ghal xi raguni ohra fost dawk annoverati taht Art 4 tal-Hague Rules ghall-fini ta' ezoneru mir-responsabilita`. Stabbilita xi wahda minn dawk ir-ragunijiet l-oneru jerga` jghaddi fuq ir-ricevitur.

Minn naha l-ohra jekk il-prova tal-kondizzjoni nterna tal-merce u tal-istat taghha, tinkombi fuq ir-ricevitur, il-vapur hu gravat bil-prova li juri li l-containers minnu ricevuti inhattu fl-istess kondizzjoni li fiha tghabbew.

Rivizitati l-provi, fid-dawl tal-konsiderazzjonijiet legali kollha premessi, din il-Qorti, filwaqt li thossha sodisfatta li

I-vapur ghamel il-prova li l-containers kienu internament u esternament f'kondizzjoni tajba b'mod li ma kienx possibbli li ssir penetrazzjoni minnhom ta' ilma (li del resto ma kienx ilma bahar), mhux l-istess jista' jinghad fir-rigward tal-prova tal-kondizzjoni tal-merce fil-mument tal-istivagg taghha fil-containers. Prova din li, kif manifest, riedet tigi skarikata mir-ricevitur. In mankanza, s-sitwazzjoni titraduci ruhha fi zvantagg ghar-ricevitur, riflessa fil-permanenza ta' stat ta' incertezza dwar il-fatt allegat.

Naturalment gie provat li t-tixrib ta' parti mill-merce avverat. Din il-Qorti tazzarda toffri spjegazzjoni possibbli ghal dan il-fattur. Minn dak rinvenut mit-testijiet analitici u r-rapport tas-survey hu probabbli li t-tixrib hu attribwibbli ghall-kondensazzjoni gewwa l-containers, f'liema kaz twiegeb il-klawsola 6 (4) tal-"bill of lading", ezimenti tar-responsabilita` tal-carrier f'kaz ta' "condensation inside the container or any like condition due to moisture".

Hu x'inhu, fic-cirkostanzi tar-rizultanzi processwali u in vista tal-konsiderazzjonijiet maghmula din il-Qorti ttendi biex tikkondividi l-aggravju centrali tas-socjeta` appellanti illi s-socjeta` appellata naqset li taghmel il-prova tal-istat tal-merce fil-mument li din ghaddiet fil-pussess tal-vapur. Prova din li fil-kaz in ispecje kienet wahda vitali biex tiddemostra n-ness ta' kawzalita` bejn il-kondotta tal-vettural u d-dannu riskontrat.

Raggunta din il-konkluzjoni l-Qorti ma ssibx raguni biex tinoltra ruhha fl-ezami tal-aggravju sussidjarju sollevat riferibilment ghal-limitazzjoni tar-responsabilita` fit-termini tal-Artikolu 18 tal-polza.

Ghal dawn il-motivi din il-Qorti qed tilqa' l-appell interpost, tirrevoka s-sentenza appellata u ghalhekk tichad it-talbiet tas-socjeta` attrici. In vista tac-cirkostanzi specjali ta' dan il-kaz l-ispejjez gudizzjarji taz-zewg istanzi jibqghu bla taxxa bejn il-kontendenti.

Kopja Informali ta' Sentenza

< Sentenza Finali >

-----TMIEM-----